

Provinciale Staten van Noord-Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's-HERTOGENBOSCH

Datum	4 mei 2026
Referentienummer	20260430/014
Onderwerp	Reflectie op Energieperspectief 2050

Geachte leden van Provinciale Staten,

Op de themadag van 22 mei a.s. staat op de agenda het Energieperspectief 2050. De Zuidelijke Rekenkamer heeft in 2018 (met andere provinciale rekenkamers)¹ en 2023 (eigen) onderzoek² gedaan naar de energietransitie voor zowel Noord-Brabant als Limburg. Met deze brief wil de rekenkamer het debat over het Energieperspectief 2050 ondersteunen door te laten zien hoe het zich verhoudt tot de belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit de eerdere onderzoeken van de rekenkamer.

Een algemeen positief punt is dat het Energieperspectief 2050, vergeleken met eerdere provinciale beleidsdocumenten, meer samenhang aanbrengt tussen energievraag, opwekking, energie-infrastructuur en ruimtelijke consequenties. Ook wordt de provinciale rol nadrukkelijker uitgewerkt en is het perspectief onderbouwd met een plan-MER waarin systeem- en sturingsalternatieven zijn onderzocht.³ Tegelijkertijd is er volgens de rekenkamer een aantal punten die aandacht vragen en zich lenen voor debat tussen PS en GS:

1. Hoe om te gaan met de blijvende spanning tussen hoge ambities Noord-Brabant en achterblijvende realisatie?;
2. De betekenis van het voorkeursscenario 'Lokale kracht' in termen van kaderstelling en ruimtelijke effecten;
3. De verdere concretisering van de provinciale regierol;
4. Inzicht in de voortgang op de transitiepaden en de relatie met de totale klimaatopgave.

¹ [Energie in transitie](#). Een vergelijkend onderzoek naar de inzet van de provincies in de energietransitie, december 2018.

² [Voortgang energietransitie provincie Noord-Brabant](#), november 2023.

³ PlanMER voor het Brabants Energieperspectief 2050. Provincie Noord-Brabant en ARCADIS, november 2025.

1. Blijvende spanning tussen hoge ambities en achterblijvende realisatie

De Zuidelijke Rekenkamer concludeerde in haar onderzoek van 2023 dat de provincie Noord-Brabant niet op koers lag om de gestelde doelen van de energietransitie te behalen. Deze spanning tussen ambities en realisatie werd vergroot door de keuze van Noord-Brabant om doelen ambitieuzer te stellen dan landelijke doelen aan de ene kant en de keuze om de opwek van (duurzame) energie vooral binnen de eigen provincie te realiseren aan de andere kant. De rekenkamer constateerde dat alleen bij nog niet voorziene trendbreuken de realisatie van gestelde doelen haalbaar zou zijn.

Het nu gepresenteerde Energieperspectief 2050 brengt nog geen duidelijke verandering in de hierboven beschreven spanning tussen koers, realisatie en haalbaarheid. De provincie/GS geven zelf aan het document te zien als voortzetting en aanvulling op de energieagenda 2019-2030. Maar vooruitkijken naar een tijdstip verder in de tijd (2050) lost de bestaande spanning tussen doelen en realisatie op korte en middellange termijn niet op.

2. Betekenis van voorkeursscenario 'Lokale kracht' voor kaderstelling en effecten

Het Energieperspectief 2050 bevat drie scenario's voor het toekomstig energiesysteem⁴:

- *Lokale kracht*. In dit alternatief ligt de regie bij lokale en regionale overheden, die inzetten op lokaal opgewekte elektriciteit en warmte.
- *De grote opgaven gebundeld*. In dit alternatief ligt de aansturing bij de Rijksoverheid, met de nadruk op grootschalige projecten die nationale opgaven combineren.
- *Op grote schaal denken*. Dit alternatief gaat uit van een open internationale energiemarkt en een krachtig Europees en mondiaal klimaatbeleid. Brabant importeert vooral duurzame energie, met name waterstof, maar ook groen gas.

Het bespreken van de inhoud en voor- en nadelen van deze scenario's zou zich volgens de rekenkamer goed lenen voor een politiek debat tussen GS en PS. Het gaat immers om het afwegen van belangen, voor- en nadelen. Het Energieperspectief 2050 spreekt echter al een voorkeur uit voor het scenario *Lokale kracht* (blz.19). De vraag die dit oproept is in hoeverre hier sprake is van nieuwe of nadere kaderstelling. Voor PS is van belang dat duidelijk is welke keuzes zij met het Energieperspectief feitelijk bekrachtigen en welke gevolgen, randvoorwaarden en haalbaarheidsrisico's bij deze keuze zijn meegewogen. Uit het oogpunt van haalbaarheid en zuiverheid van belangenafweging, zou het volgens de rekenkamer de voorkeur hebben eerste de gevolgen van de scenario's nader uit te werken en pas op basis daarvan, in een politiek debat, een voorkeursscenario te kiezen.

⁴ Zie bladzijde 9 van het Energieperspectief.

De nadere uitwerking van de effecten van het voorkeursscenario 'Lokale kracht' ontbreekt nog grotendeels in het Energieperspectief 2050. In de *Nota van zienswijzen* wordt door verschillende partijen ook gevraagd om nadere concretisering, onder meer van locatiekeuzes, fasering en uitvoeringsstappen. Dit kan worden opgevat als een verlangen naar detail, maar raakt volgens de rekenkamer nadrukkelijk ook aan een fundamentele vraag: in hoeverre is de gekozen strategische koers, en in het bijzonder het scenario 'Lokale kracht', voldoende onderbouwd in termen van feitelijke, ruimtelijke en maatschappelijke haalbaarheid? Die vraag sluit rechtstreeks aan bij de aanbevelingen die PS naar aanleiding van het rekenkameronderzoek in 2023 hebben overgenomen. PS gaven GS toen onder meer opdracht om onderzoek te laten uitvoeren naar potentiegebieden voor windenergie en zonneparken en om een discussie te voeren over de mate waarin de provincie zelfvoorzienend wil zijn, inclusief de gewenste mix van energiebronnen, ruimtelijke consequenties en netcongestie. Deze informatie is nodig om PS te helpen beoordelen of de keuze voor 'Lokale kracht' niet alleen een strategische richting is, maar ook een koers die in de praktijk ruimtelijk en maatschappelijk uitvoerbaar is.

De *Commissie voor de milieueffectrapportage* komt in haar advies tot een vergelijkbare constatering.⁵ Volgens de Commissie ontbreekt voorafgaand aan de besluitvorming nog essentiële informatie over de ruimtelijke en milieutechnische haalbaarheid van de alternatieven, over de samenhang tussen rollen en sturingsmogelijkheden en over de navolgbaarheid van de effectbeoordelingen. De Commissie adviseert deze informatie eerst aan te vullen en pas daarna een besluit te nemen over het Energieperspectief. Daarmee maakt de Commissie duidelijk dat hier niet slechts sprake is van een uitvoeringsvraag voor later, maar van informatie die nodig is om de strategische keuzes nu volwaardig te kunnen beoordelen. Voor PS blijft daarmee de vraag of zij bij vaststelling van het Energieperspectief voldoende zicht hebben op de onderbouwing, de feitelijke keuzeruimte en de gevolgen en haalbaarheidsrisico's van de keuze voor 'Lokale kracht'.

Juist bij een scenario als 'Lokale kracht', waarin wordt uitgegaan van een hoge mate van provinciale zelfvoorziening, zijn de ruimtelijke consequenties aanzienlijk. Het planMER laat zien dat dit kan leiden tot circa 220 extra windturbines en een substantiële uitbreiding van energie-infrastructuur binnen Brabant. Dat vraagt om een integrale ruimtelijke uitwerking én een expliciete politieke weging van de onderliggende keuzes over ambitie, energiemix en mate van zelfvoorziening. Het Energieperspectief 2050 werkt dit echter niet uit en positioneert dit als een vervolgstap (blz.42). Zoals het document zelf stelt (blz.45):

⁵ Brabants Energieperspectief 2050. Toetsingsadvies over het milieueffectrapport. Commissie voor de milieueffectrapportage, 24 maart 2026.

“Er mist een ruimtelijk ontwerp van het energiesysteem. Er moeten integrale keuzes gemaakt worden, waarbij ook de andere maatschappelijke opgaven betrokken worden. De rol die mist is een ontwerper, die alle verschillende opgaven combineert en het energiesysteem daar ruimtelijk op projecteert”

3. Concretisering van de provinciale regierol

In het onderzoek van 2023 besteedde de Zuidelijke Rekenkamer veel aandacht aan de invulling van de regierol door de provincie. Aan rolinvulling besteedt het Energieperspectief 2050 ook aandacht in een apart hoofdstuk (4). De rekenkamer ziet dat het perspectief op onderdelen een aanscherping van de provinciale regierol bevat. Het meest uitgesproken is het document over het nemen van regie als het gaat om de energie-infrastructuur: *“De provincie beschouwt de energie-infrastructuur zoals uitgewerkt in de Investeringsplannen van TenneT en Enexis als een provinciaal belang van de eerste orde.”* Als dit wordt doorvertaald naar het ruimtelijk instrumentarium van de provincie (omgevingsvisie, programma's, verordening) en de toepassing daarvan (in vergunningverlening, projectbesluiten, instructies) is dit een aanscherping van de regierol.

Tegelijkertijd is het Energieperspectief op andere punten voorzichtiger in het benoemen van sterkere provinciale sturing. Zo staat in het document: *“Vanwege het grote belang in gemeentegrens overstijgende projecten, kan het wenselijk dan wel noodzakelijk zijn dat de provincie een stevigere rol oppakt en – op verzoek – de rol van bevoegd gezag op zich neemt.”* (blz.50). Ook ligt in het eerder genoemde voorkeursscenario 'Lokale kracht' de regie bij lokale en regionale overheden, niet bij de provincie. Hoe dit alles zich tot elkaar verhoudt blijft in het midden.

Samenvattend ziet de Zuidelijke Rekenkamer dat het Energieperspectief 2050 de provinciale regierol nadrukkelijker agendeert, met name rond energie-infrastructuur. Tegelijkertijd blijft de behoefte aan verdere concretisering van die regierol actueel, zeker als wordt vastgehouden aan de hoge ambities richting 2030 en 2050. Daarmee blijft ook de uitspraak relevant waarnaar in het Energieperspectief 2050 wordt verwezen (blz. 47):

*“Het energiesysteem is één geheel en keuzes moeten daarop aansluiten.
BrabantAdvies noemt de behoefte aan sturing een 'maatschappelijke vacature' ”*

4. Transitiepaden blijven van belang en klimaatopgave vraagt bredere benadering

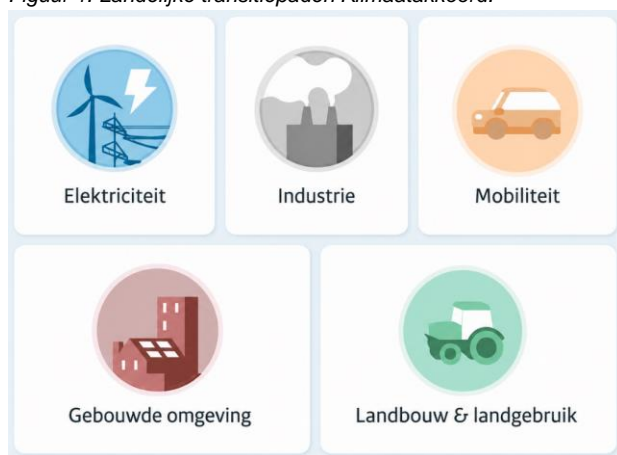
In de onderzoeken van 2018 en 2023 benadrukte de rekenkamer het belang van goed inzicht in de voortgang van de totale Brabantse klimaatopgave, inclusief de samenhang en onderlinge verhoudingen tussen sectoren. Op landelijk niveau wordt hiervoor gewerkt met transitiepaden,

zoals vastgelegd in het Klimaatakkoord⁶. Deze indeling ligt ook ten grondslag aan de landelijke Klimaatmonitor en aan de kerndataset die – in navolging van het rekenkameronderzoek uit 2018 – in IPO-verband is ontwikkeld voor de monitoring van energie- en klimaatbeleid.⁷

De provincie Noord-Brabant werkt in haar uitvoeringsagenda op dit moment met vier actielijnen.⁸ Dat kan voor de uitvoering behulpzaam zijn. Tegelijkertijd acht de rekenkamer het van belang dat de aansluiting met de landelijk gehanteerde transitiepaden zichtbaar blijft in analyse, monitoring en verantwoording. De transitiepaden vormen namelijk een bestuurlijk herkenbaar en breed gehanteerd referentiekader voor analyse, vergelijking en verantwoording.⁹ Voor PS blijft het daarom van belang dat in de verdere informatievoorziening zichtbaar blijft hoe de uitstoot en reductieopgave zich over de verschillende transitiepaden verdelen, en hoe het energiebeleid bijdraagt aan het bredere doel van klimaatneutraliteit. In het Energieperspectief 2050 komen de transitiepaden echter niet terug als expliciet ordeningskader.

Figuur 1. Landelijke transitiepaden Klimaatakkoord.

Bron: Eigen bewerking van www.dashboardklimaatbeleid.nl

Verder ziet de rekenkamer het risico dat het zicht op de totale klimaatopgave versmalt tot de inrichting van het toekomstige energiesysteem. Het Energieperspectief 2050 werkt toe naar een klimaatneutraal Noord-Brabant in 2050. De provincie erkent in de definitieve versie van het

⁶ Het Klimaatakkoord uit 2019 is een overeenkomst tussen overheid, organisaties en bedrijven. Het doel van dit akkoord is het terugdringen van broeikasgassen in Nederland met 49% ten opzichte van 1990.

⁷ Deze kerndataset is mede ontwikkeld naar aanleiding van een gezamenlijk onderzoek van de vijf provinciale rekenkamers uit 2018, waarin werd geconstateerd dat verdere uniformering van de monitoring tussen provincies wenselijk is.

⁸ Energiebesparing en verduurzaming / Hernieuwbare energie / Energie beschikbaar en toegankelijk / Gebiedsaanpak. Energie voor Brabant, uitvoeringsagenda energie 2024-2027, september 2024.

⁹ Energie in transitie. Een vergelijkend onderzoek naar de inzet van de provincies in de energietransitie, december 2018.

perspectief dat klimaatneutraliteit meer vraagt dan energietransitie alleen.¹⁰ Het document benoemt dat ook emissies buiten de energiesector, energiebesparing en het vastleggen van koolstof van belang zijn om de provinciale ambitie te realiseren. Daarmee is op dit punt een verduidelijking aangebracht ten opzichte van het conceptdocument.

Vanuit het perspectief van de rekenkamer blijft echter relevant dat de inhoudelijke reikwijdte van het Energieperspectief niet samenvalt met het brede einddoel van klimaatneutraliteit. Het Energieperspectief richt zich primair op de inrichting van het toekomstige energiesysteem, terwijl de Brabantse klimaatopgave breder is. Ter illustratie: circa 68% van de Brabantse broeikasgasemissies hangt samen met energieverbruik; circa 32% betreft overige broeikasgasemissies.¹¹ Met de vaststelling van het Energieperspectief wordt dus richting gegeven aan een belangrijk deel van de klimaatopgave, maar nadrukkelijk niet aan de volledige opgave die met klimaatneutraliteit is gemoeid. Voor PS blijft daarbij van belang dat duidelijk is welke bijdrage dit document levert aan klimaatneutraliteit, en welke onderdelen van de bredere klimaatopgave via andere beleidskaders worden gevolgd.

Tot slot

De energietransitie betreft een belangrijke opgave, die met recente mondiale ontwikkelingen verder aan actualiteit en urgentie heeft gewonnen. Het is tegelijkertijd een complexe opgave, met veel betrokken partijen en veel verschillende belangen en mogelijkheden. De provincie heeft een belangrijke rol in het bij elkaar brengen hiervan, waartoe het Energieperspectief 2050 een belangrijke stap is. Met de aandachtspunten in deze brief wil de rekenkamer bijdragen aan het debat hierover tussen PS en GS op de themadag van 22 mei a.s. en daarna. Wij blijven het onderwerp en de doorvertaling van de eerdere conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer met veel interesse volgen.

Met vriendelijke groet,

ir. M. Nienhuis-van Doremaele MCM
Voorzitter

Dr. N.A.C. Schilder
Directeur-secretaris

¹⁰ Energieperspectief 2050, blz. 20.

¹¹ Bron: Klimaatmonitor, broeikasgasemissies Noord-Brabant 2023